

'Ieder
conflict
is een
kans'

Waarom de strijd van **Aik Kramer** voor
een rechtvaardige wereld met name verloopt
via confrontaties. **Door Marianne Lamers**

Aik Kramer ging rechten studeren om te strijden voor een rechtvaardige wereld.

Maar ‘het eerste wat je leert als je rechten gaat studeren,’ blikte hij terug, ‘is dat juristen zich niet bezighouden met rechtvaardigheid; dat doen filosofen. Juristen zijn vooral bezig met het toepassen van de regels.’ Tijdens zijn studie realiseerde Kramer zich dat je er nooit komt met recht en regels alleen. In 2004 studeerde hij af met een scriptie over hoe rechtenstudenten worden opgeleid – ‘gebrainwashed’, noemde hij het – om conflicten te winnen, niet om ze op te lossen. Hij kreeg er een negen voor.

Maar het bleef niet bij kritiek op het vak. Kramer nam zijn scriptie mee naar Bob Brouwer, toenmalig hoogleraar encyclopedie der rechtsgeleerdheid. ‘Hier,’ zei Kramer, ‘ik heb een scriptie over jouw vak geschreven. Durf je hem te lezen?’ Brouwer, die in 2006 overleed en een inspirator is geweest voor Kramer, las de scriptie en was er ‘behoorlijk van ondersteboven’, vertelt Kramer. Hij deed de hoogleraar daarop een voorstel. ‘Ik zei hem dat er maar één manier was om hem mijn ongelijk te bewijzen: als ik zijn vak mocht geven.’ En zo werd Kramer op 24-jarige leeftijd docent rechten aan de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit van Amsterdam.

De anekdote is tekenend voor de manier waarop Kramer (28) door het leven gaat: kritisch, eigenzinnig, ambitieus en met een groot gevoel voor onrecht en menselijke relaties. En boven alles blijkt zijn overtuiging dat conflicten bij het leven horen en dat je ze maar beter kunt aangaan om er zoveel mogelijk uit te halen. ‘Ieder conflict,’ doceert Kramer, ‘is een kans om je relatie met iemand opnieuw uit te vinden.’ En zo kunnen we uiteindelijk de wereld mooier maken, meent de idealist in hem.

Ideeën daarover vond Kramer weliswaar niet terug in het traditionele recht, maar wel in mediation, een manier van conflictbemiddeling waarbij de gesprekspartners – ruziënde burens, een scheidend echtpaar, de pestkop en zijn slachtoffer – door de mediator worden uitgenodigd hun standpunt te verwoorden en gaandeweg worden uitgedaagd om oog te krijgen voor de belangen en behoeften achter deze standpunten. De mediator, die zelf neutraal blijft, stuurt het proces zodat de strijdende partijen zelf tot een oplossing komen waar zij zich beiden in kunnen vinden. Kramer:

‘Goede mediators zijn procesbegeleiders, geen hulpverleners.’

Sinds zijn 23e is Kramer mediator en twee jaar geleden richtte hij Generation Why op, een platform en ontmoetingsplek waar jongeren en jonge mediators terecht kunnen voor informatie en training. Kramer leidt mediationprojecten en -trainingen in het onderwijs, het bedrijfsleven en bij de overheid, maar probeert vooral meer draagvlak te creëren voor mediation.

Het pionierende werk van Kramer is niet voorbijgegaan aan Daan de Snoo, directeur van het Nederlands Mediation Instituut, de overkoepelende organisatie die de kwaliteit van mediation wil bewaken. Hij kent Kramer als ‘een actieve, zeer gedreven mediator’ die niet bang is nieuwe dingen uit te proberen. De Snoo, met lichte bewondering: ‘Hij is voor zichzelf begonnen en heeft daarvoor zijn academische ambities opgeschort.’

Zelf weet Kramer precies wat zijn ambities zijn: ‘Ik wil een rol spelen in het verankeren van mediation als maatschappelijke praktijk. Ik streef naar een wereld waarin het niet draait om hoe je conflicten kunt voorkomen, maar hoe je ermee omgaat.’ Dat grootse doel motiveert hem elke dag: ‘Als ik ’s ochtends wakker word, heb ik meestal het gevoel dat ik iets heel belangrijks moet doen.’

IN ZIJN KANTOOR IN HAARLEM, DE STAD

waar hij is geboren en getogen, komt Aik Kramer zelfverzekerd over. Indringende oogopslag, rustige, vriendelijke stem, stevige tred: iemand die niet bang is conflicten aan te gaan. Iemand ook die al vroeg zijn eigen gang durfde te gaan. In de hechte skateboardcultuur was hij net twintig toen hij midden in een veelbelovende skateboardcarrière met – in zijn eigen woorden – ‘dikke sponsors’ die hem voorzagen van kleding, schoenen en sportmaterialen, begon te lezen in *No Logo* van Naomi Klein. Dit boek, een aanklacht tegen de merkgerichte consumptiecultuur, zou al snel een internationale bestseller worden. ‘Door dat boek realiseerde ik me hoe jonge mensen worden gebruikt door de commerciële industrie’, zegt Kramer. ‘Die sponsors vormden de donkere kant ervan: ik ging me heel erg identificeren met die merken.’ Bij wijze

van protest ging Kramer zijn kleding binnenstebuiten dragen: ‘Ik wilde niet meer dat mijn identiteit ervan afhing.’ Niet veel later besloot hij te stoppen met het gesponsorde skaten.

In diezelfde tijd sloot Kramer zich aan bij het antiglobaliseringcollectief Eurodunie. Als een van de weinige kortgeknipte demonstranten trok hij tijdens de G8-top in 2003 door de straten van het Franse Evian. Daar zag hij de noodzaak van een goede mediator. ‘In zo’n demonstratie heb je drie partijen: de demonstranten, de politie en de media’, legt Kramer uit. ‘Mensen hebben het recht om te demonstreren, de politie moet orde houden en beide partijen hebben belang bij een goede relatie met de media, dus daar kunnen conflicten ontstaan. Demonstranten denken dat de politie op ze in wil slaan, maar als bemiddelaar moet je weten dat de politie in principe wil voorkomen dat dingen escaleren. Goede communicatie met journalisten is daarbij onontbeerlijk, ook omdat zij de boel nog wel eens willen ophitsen.’

Het waren ervaringen die hij ook kon gebruiken toen hij bij acties en bezettingen van studenten die protesteerden tegen de bezuinigingen in het onderwijs bemiddelde tussen studenten en politie: ‘Ik had het gevoel dat ik op die manier het meest voor beide partijen kon betekenen.’

Kramer – die vroeger altijd goed met iedereen kon opschieten, maar nooit tot één bepaalde groep heeft behoord (‘Ik stond er altijd half in en half uit’) – vindt de rol van een onafhankelijke bemiddelaar cruciaal, en daarom zo’n gemis in de rechtspraak. ‘Als advocaat maak je één kant van het conflict zo sterk mogelijk. Standpunt, argumenten, en dan hup, knokken.’ Hij meent dat in juridische procedures hierdoor de menselijke relaties worden opgeofferd, en dat is waarom mediation een alternatief kan zijn voor de gang naar de rechter.

Bemiddelen tijdens een conflict – uiteraard zo oud als de mensheid – werd in de moderne samenleving herontdekt in de jaren zestig in de Verenigde Staten. Vanuit de Amerikaanse burgerrechtenbeweging, waar mediation werd ingezet om raciale conflicten te beslechten, is het sindsdien verspreid naar het onderwijs, het bedrijfsleven en de politiek. Mediation in Nederland brak begin jaren negentig door in de vorm van de zogeheten *peer-mediation*, waarbij leerlingen optreden als conflictbemiddelaars voor andere leerlingen. In het

basis- en middelbaar onderwijs ontstonden projecten waarbij leerkrachten en leerlingen worden opgeleid tot mediators en *peer-mediators* om te bemiddelen bij pesten en ruzies op het schoolplein. En met succes. Uit Amerikaans onderzoek van Tricia Jones, professor aan de College of Education aan de Templeton University in Philadelphia, blijkt dat peer-mediation de *empowerment* en sociale vaardigheden van leerlingen ten goede komt. Haar studie toont eveneens aan dat jongeren op een positievere manier tegen onderwijs aan gaan kijken en dat de productiviteit hierdoor omhoog gaat.

Het bedrijfsleven volgde niet lang daarna en gebruikte mediation in arbeids- en bestuursconflicten. Volgens Kramer is dat niet zo vreemd: 'Mediation is een snelle en relatief goedkope procedure in vergelijking tot arbitrage of rechtspraak. Bedrijven zijn pragmatisch en vanuit zichzelf al heel oplossingsgericht: het gaat over geld en efficiëntie.' Maar het werkt niet altijd: een geschil tussen een werknemer en zijn baas kan niet altijd worden opgelost met mediation, omdat de machtsverhouding in de weg kan staan.

Tegenwoordig groeit ook de interesse vanuit de overheid, waar mediation steeds vaker wordt ingezet bij bezwaar- en klachtenprocedures tussen burger en overheid, maar ook bij problemen tussen overheden onderling en werkgerelateerde geschillen. De Snoo van het NMI: 'Bij het Rijk en vooral bij de provincies is het heel sterk in opkomst. We hebben al zeker vijfhonderd ambtenaren in ons bestand.' In totaal telt Nederland – waar iedereen zichzelf mediator mag noemen omdat het een vrij beroep is – ongeveer vierduizend geregistreerde mediators, van wie een deel is gecertificeerd door organen als het NMI.

Mediation heeft zijn kracht inmiddels bewezen. Laurence Boule, hoogleraar rechten aan de Australische Bond University, liet in 2005 zien dat deelnemers aan een mediationsessie over het algemeen zeer tevreden zijn: ze kunnen hun emoties luchten in een beschermde omgeving, ze ontdekken de belangen en prioriteiten van de ander en ze komen tot een overeenkomst om te praten over een oplossing. En uit een onderzoek dat vorig jaar in opdracht van de ministeries van Binnenlandse Zaken, Financiën en Economische Zaken werd uitgevoerd, bleek dat bij mediation tussen burger en overheid zowel de burger als de

VOLGENS KRAMER STIMULEERT
MEDIATION DE SOCIALE
VAARDIGHEDEN VAN JONGEREN.

'Ik streef naar een wereld waarin het niet draait om hoe je conflicten kunt voorkomen, maar hoe je ermee omgaat'

‘Mediation is een snelle en relatief goedkope procedure in vergelijking tot arbitrage of rechtspraak’

ambtenaar 20 procent meer tevreden is dan bij juridische procedures. De kosten van mediation vallen bovendien 27 procent lager uit dan via de juridische weg.

TIJDENS DE RECHTENSTUDIE WAS ER nauwelijks aandacht voor alternatieve geschillenbeslechting. Kramers oud-studiegenoot Marcello Costantin, werkzaam als bedrijfsjurist, weet nog dat er onder docenten en studenten veel scepsis over bestond. ‘Wat voegt dat nou toe, was de gedachte’, zegt Costantin. ‘Aik trok zich daar niets van aan. Hij was ervan overtuigd dat mediation het helemaal zou gaan worden.’

Meestal was Kramer zijn docenten tijdens de colleges over mediation ver voorbij in de kennis erover. ‘Het vak was nieuw en veel docenten waren onervaren in de materie’, vertelt Costantin. ‘Aik wist vaak meer en beter over het onderwerp te vertellen dan zijzelf. Dan zag je ze in het begin denken: daar heb je weer zo’n wijsneus. Maar omdat Aik zo’n gemakkelijke persoon was, werd dat toch altijd geaccepteerd.’

En hoewel Kramer niet langer doceert aan de Universiteit van Amsterdam, heeft hij toch een manier gevonden om de zegeningen van mediation te preken. Bij Generation Why kunnen jongeren van 18 tot 28 jaar terecht voor informatie over mediation. Zo kunnen ze meedoen aan een mediationstraining, gebaseerd op een model dat Kramer met het opleidingsinstituut Centrum voor Conflicthantering ontwierp. De training leidt jongeren op tot een zogeheten peer-mediator, die bemiddelt bij conflicten

tussen leeftijdsgenoten. Dat werd hoog tijd, vindt Kramer. ‘De meeste mediators zijn rond de vijftig en hebben al een hele carrière achter de rug. Jonge mediators kunnen zich beter herkennen en verdiepen in de problemen van jongeren.’

Intussen helpt Kramer jongeren hun positie in de samenleving te versterken. Immers, de mediator is een rolmodel, vindt hij, die de taak heeft ‘sociale relaties te versterken en rechtvaardiger te maken. We leren jongeren een nieuwe manier van leven en denken aan, waarbij conflicten een kans zijn relaties positief vorm te geven’.

Laurien Brummelhuis, onderzoeker bij de Nationale Ombudsman, is een van de tientallen jongeren die Kramer heeft opgeleid tot mediator. ‘Hij is altijd vrolijk en superenthousiast en kan dat ook erg goed overbrengen’, zegt Brummelhuis, die vorig jaar zomer een training volgde. ‘Je wilt echt naar hem luisteren en van hem leren.’

Het zal helpen dat Kramer een meeslepend verteller is en weet hoe hij een publiek kan boeien. Hij waagde zich aan *spoken word* en werd podiumdichter. Hij trad eens op als ‘cabaretier-zonder-grappen’, voor ‘nieuwe inzichten en een therapeutische werking’. De wereld mag het horen, maar een entertainer zal Kramer zichzelf nooit noemen: ‘Daar ben ik veel te serieus voor.’

KRAMER ZIET HET ALS ZIJN TAAK OM mediation nu een plek te geven in de samenleving. Hij heeft er elders inspirerende projecten van gezien. In Amerika zag hij bijvoorbeeld hoe peer-mediation werd

ingezet bij conflicten tussen criminele jongeren, waarbij de mediator even jong is en zelf al eerder was opgepakt.

Mediation kan volgens Kramer een effectief middel zijn om de spanningen in de multiculturele samenleving op te lossen. Hij meent dat het duidelijk is dat de overheid zich geen raad weet met Marokkaanse probleemjongeren. ‘De oplossing is naar ze te luisteren’, meent Kramer, ‘en de oorzaak van de problemen die ze veroorzaken niet meer in etniciteit te zoeken. Het gaat over een verschil tussen burger- en straatcultuur waarbij groepsprocessen een heel grote rol spelen in de vorming van je identiteit. Je wordt gewelddadig op het moment dat je het gevoel hebt geen controle meer te hebben op de wereld om je heen.’ Dat kun je voorkomen door jongeren het gevoel te geven dat ze belangrijk zijn voor de maatschappij, welkom zijn in de burgercultuur, dat ze een verschil kunnen maken. ‘Geef ze meer verantwoordelijkheid’, stelt Kramer, en laat een mediator vervolgens bemiddelen tussen de gemeente en de jongeren. ‘Geef ze geen buurthuis, maar een winkel die ze zelf moeten runnen. Laat het maar zien. Dát is pas empowerment.’

Een politiek leider die heeft aangetoond op een moderne manier met deze eigentijdse conflicten om te gaan, is de Amerikaanse president Obama. ‘Waarom denk je dat Obama zo populair is onder jongeren in Amerika?’, vraagt Kramer. ‘In zijn toespraken weet hij mensen te verenigen, hij weet zowel de verschillen als de overeenkomsten tussen mensen te noemen, op een heel positieve manier.’ Dat is precies waar mediation voor staat: ‘Mensen willen serieus genomen worden en een rol spelen in de maatschappelijke ontwikkeling. Obama betreft het Amerikaanse volk bij de processen die hij probeert vorm te geven.’

In Nederland streeft Kramer naar een situatie waar mediation de eerste manier is waarop conflicten worden opgelost. ‘Een maatschappij waarin het beslechten van het conflict prioriteit wordt, en niet het gelijk krijgen.’ Hij denkt even na over een ideaal toekomstscenario en zegt dan, lachend, maar vastbesloten: ‘Als je in de Tweede Kamer opeens een minister hoort zeggen: “Hoe gaan we dit oplossen?”. Dat heb ik een politicus nog nooit horen zeggen. En dat je dan punten kunt scoren voor wie de meest constructieve bijdrage levert.’ Hij begint te stralen bij het idee. ‘Dat zou ik helemaal te gek vinden.’ ■